

LOCUL SOCIOLOGIEI ÎN SOCIETATEA IUGOSLAVĂ CONTEMPORANĂ

Radomir Lukič

Academicianul Radomir Lukič este inițiatorul învățământului sociologic în Iugoslavia din perioada postbelică. La început a fost asistent universitar apoi, din 1940, profesor de sociologie. Este Vicepreședinte al Academiei Sârbe de Științe și președintele Secției de sociologie al Academiei, participant activ în Comitetul Asociației Internaționale de Sociologie. Autor a numeroase lucrări de specialitate, în prezent Acad. R. Lukič este o personalitate proeminentă a sociologiei iugoslave.

— Vă propun să intrăm direct în discuție și, deși ne aflăm la Belgrad, vă rog să vă simțiți, pe durata discuției noastre, oaspetele revistei „Viitorul Social”. Personalitatea dv. este cunoscută nu numai în Iugoslavia. Toemai de aceea pentru cititorii revistei este interesant de știut care sînt preocupările dv. în domeniul sociologiei. Cine sînteți dv. ca sociolog, tov. Lukič?

Am scris trei lucrări de sociologie. Un tratat de Sociologie generală (*Osnovi sociologije*) care servește ca manual pentru studenții de la Facultatea de drept unde predau sociologia. Acest tratat este o încercare de a constitui o adevărată sociologie sistematică pe baza materialismului istoric, folosind însă și rezultatele așa-zisei sociologii „burgheze”, compatibilă, după opinia mea, cu aceasta. Rezultatul preocupărilor în domeniul sociologiei generale sau teoretice a fost, de asemenea, o lucrare asupra formalismului în sociologie. Menționez, în sfîrșit lucrarea mea cea mai importantă, *Sociologia moralei*, în care am abordat o problemă sociologică foarte importantă, din punctul meu de vedere, pentru edificarea unei noi societăți, cum este cea socialistă. Lucrarea mea asupra partidelor politice (*Politčke stanke*) se găsește situată între sociologie și științele politice. Plecînd de la aceasta m-au preocupat multiple probleme actuale și am condus și unele cercetări empirice.

— Spuneți, vă rog, care este locul sociologiei în societatea iugoslavă? Mai exact, ar interesa care este relația dintre sociologie și politică, dintre diagnoza sociologică și decizia politică, dintre cercetarea sociologică și practica socială din Iugoslavia, dar și pe plan internațional avînd în vedere că trăim într-o lume a interdependențelor?

Sociologia are o anumită influență asupra deciziilor politice, dar este dificil, bineînțeles, a preciza și importanța sa. Părerea mea este că această importanță nu este prea mare, este mai degrabă o influență asupra deciziilor mai puțin importante. Unul din motivele acestei situații este, fără îndoială, aceea că cercetările empirice axate asupra problemelor politice majore nu există izolat și este destul de dificil mai ales de-a face astfel de cercetări asupra societății globale. Practica socială, mai ales în organizațiile de muncă, care au adesea un comportament sociologic, ține seama de cercetările sociologice. În legătură cu domeniul internațional, în ultima perioadă s-a început cu cercetarea sistematică a relațiilor noastre externe, mai ales cu țările nealiniate. Dar aceste cercetări nu sînt pur sociologice.

— Cum este organizat învățămîntul și cercetarea sociologică în țara dv.?

Predarea sociologiei are loc în facultățile de filozofie în cadrul cărora se află secții de sociologie care formează sociologi profesioniști (există 7—8 asemenea secții).

Plecând de la aceasta, sociologia este predată în toate facultățile de științe sociale (drept, economie, istorie, filozofie, științe politice) și în mai mică măsură în facultățile de științe tehnice (mai ales agronomie, arhitectură etc.). Cercetarea se desfășoară în mai puțină măsură în institutele facultăților respective, realizându-se cu precădere în institutele de sociologie.

— În afară de facultăți și institute de cercetare, există și alte forme de organizare a activității sociologilor, forme specializate? De exemplu, există sociologi și laboratoare de sociologie pe lângă întreprinderi, instituții culturale și politice?

Există multe alte locuri unde se desfășoară o cercetare sociologică specializată. Astfel organizațiile de muncă își desfășoară o activitate de cercetare proprie. Adesea această cercetare este mai vastă decât în anumite institute. Așa, de exemplu, petrochimia din Pančevo are un centru de cercetare, la fel ca și combinatul agroindustrial Pančevačkirir. Institutele de politică socială au făcut, de asemenea, cercetări sociologice asupra familiei, asupra păturilor sărace etc. Organizațiile sociale cum ar fi cea de tineret întreprind, de asemenea, cercetări proprii. Comitetul Central al Ligii Comuniștilor din Iugoslavia își are propriul său institut pentru cercetări sociale. Ministerele și alte mari instituții au de regulă centrele lor de cercetare. Televiziunea face, de asemenea, cercetări specializate.

— Ne puteți relata despre unele cercetări sociologice în domeniul autoconducerii socialiste? Ce este semnificativ în experiența iugoslavă?

Fără îndoială că autoconducerea constituie obiectul unui mare număr de cercetări din țara noastră. Mulți sociologi străini au participat la acestea. Sint, de asemenea, cercetări multinaționale, pe această temă, cu participare iugoslavă. Și în sfârșit există un Centru de cercetări internaționale la Lubliana care coordonează, în ultimul timp, această cercetare pe scară largă cu participarea multor savanți de peste hotare. Este foarte dificilă o trecere în revistă a tuturor acestor cercetări, cu atât mai mult cu cât ele sint foarte dispersate și din păcate, majoritatea rezultatelor nu sint publicate. Ne revine datoria de a sintetiza rezultatele lor și a le ordona cit mai sistematic. Problema cea mai importantă care se cercetează rămîne, fără îndoială, modul de funcționare reală a autoconducerii, mai ales din punct de vedere al eficacității sistemului. Problema este cit de real își exprimă și realizează muncitorii voința și interesele. De-acum aceste probleme trebuie studiate în strînsă legătură cu birocrația și tehnocrația. Concluzia care se desprinde însă pe baza acestor cercetări, este aceea că funcționarea sistemului lasă de dorit.

— Ne-ar interesa să relațiți cîteva momente din istoria sociologiei iugoslave, în special din perioada postbelică?

După faza care a urmat revoluției, care s-a caracterizat printr-o neîncredere în sociologie, către anii 1952—1953 a început a prevala opinia că sociologia poate fi și socialistă și proletară. Cîteva ani mai tîrziu sociologia a început să fie predată la început în facultățile de drept (personal în 1956 am început să predau la Facultatea de drept din Belgrad). În 1954 cu încă cîteva colegi juriști care, de asemenea, se ocupau de sociologie, am înființat Asociația iugoslavă și Asociația sîrbă de sociologie. La început aceste asociații au făcut parte din Liga asociațiilor juriștilor. În 1956 ele s-au separat de juriști și au format o asociație comună cu cea a filozofilor care a început să publice o revistă, de asemenea, comună. În 1960 asociațiile sociologice au devenit în fine independente. Cam în același timp au început să ia ființă departamente sociologice universitare și institute de cercetări sociologice. O serie de reviste de sociologie („Sociologia”, revistă a Asociației iugoslave, „Revija za sociologiju” a Asociației croate, „Socioloski vesnik” a Asociației sîrbe; „Sociologia sela” care apare la Zagreb), vor începe să apară în timp ce reviste cu profil social, au început să publice și ele mai multe articole de sociologie. În prezent există opt asociații sociologice republicane, provinciale și o Asociație federalivă iugoslavă. Dacă primul manual de sociologie, pe care l-am publicat, a apărut în 1957, acum există 30 de manuale și multe lucrări traduse.

— Ne pregătim pentru al X-lea Congres mondial de sociologie cu tema Teoria sociologică și practica socială. Cum vedeți perspectiva evoluției teoriei sociologice, care în mod necesar ar trebui să fie o teorie a dezvoltării societăților contemporane?

Fără îndoială că sociologia modernă trebuie să fie o sociologie a dezvoltării deoarece a încetat de a mai fi spontană și a devenit din ce în ce mai mult o realizare planificată. Într-adevăr, pentru ca sociologia să fie o bună bază pentru dezvoltare nu trebuie limitată

doar la sociologia dezvoltării — întreaga sociologie teoretică trebuie să se dezvolte pentru ca să poată să-și aducă contribuția sa pe deplin științifică la practica dezvoltării. Bineînțeles că ea trebuie să joace acest rol mult mai mare în societățile socialiste care prin natura lor trebuie să fie, în aceeași măsură, bazate pe știință.

— În încheiere, vă rog să vă expuneți opiniile dv. în legătură cu dezvoltarea colaborării internaționale în cadrul Asociației Internaționale de sociologie, în cadrul altor organisme internaționale, în cadrul cooperării bilaterale româno-iugoslave?

Sociologia iugoslavă colaborează destul de bine și cu succes în cadrul A.I.S. (Asociației Internaționale a Sociologilor) și în diferitele sale comitete, cu toate că nu sîntem mulțumiți de aceasta și asta mai mult din cauza noastră. Există, de asemenea, colaborări în cadrul altor organisme internaționale, dar nici aceste colaborări nu sînt atît de intense. În general, cred că organismele internaționale de colaborare și mai ales A.I.S. au devenit prea largi pentru a organiza bine colaborarea. Ar trebui o orientare spre forme mai mici și mai elastice, deci mai specializate. În legătură cu colaborarea româno-iugoslavă, întîlnirea noastră la Belgrad s-a dovedit a fi foarte utilă și este bine s-o dezvoltăm în cadrul colaborării amicale generale dintre țările noastre.

Interviu realizat de prof. univ. dr. Ion Iordăcheș